

Aarhus d. 6. december 2024.

Til
Aarhus Kommune
Teknik og Miljø
Bystrategi

Bemærkninger til Visionsplan for byrum og forbindelser på Aarhus Ø

Danmarks Naturfredningsforening (DN) i Aarhus takker for muligheden for at kommentere på visionsplanen for udvikling af Aarhus Ø. Visionsplanen har overordnede mål for Liv i og ved vandet og Grønne rum (s.16), som DN gerne vil bakke op. Det gælder også nettet af forbindelseslinjer og intentionen om at skabe betingelser for langsom trafik, gående og cyklende (s.50)

I visionsplanen angives en række gode konkrete strategier for bynatur og bidrag til marin biodiversitet: Bynatur af høj kvalitet, grønne gader og byrum, plads til større rekreative områder, minimere asfalt (s.34-35) samt at styrke den marine biodiversitet med stenrev og fx at hæve havbunden i bassiner (s.31). Planen lægger desuden op til gode, inspirerende oplevelser af natur i byrummene og at anlæggene placeres og laves under hensyntagen til mikroklimaet (s.50).

Samtidig med at DN bakker op om målene for bynatur, adgang til vandet og langsom trafik ønsker vi at pege på en række forhold, som vi mener er vigtige både for at styrke målene, realisere de konkrete strategier og række videre:

Kvaliteten af livet i og ved vandet er helt overordnet afhængig af om det lykkes at genskabe havmiljøet i bugten, derfor kan visionsplanen ikke ses isoleret fra de indsatser der skal gøres for at reducere forurening og genskabe betingelserne for en øget biodiversitet i bugten. Mere specifikt er vandet i lystbådehavnen forurenede og ildelugtende. Her bør der hurtigst muligt sættes ind for stoppe udledninger fra land og fra både.

Det er en fin idé at etablere en strandpromenade og **veksle mellem mulighed for badning, ophold og for at se ned på livet i vandet**, på såvel promenaden som langs med Pier 4. De steder hvor man kan opleve livet i vandet bør anlægges så planterne og dyrelivet her ikke skades, og nogle af stederne så børn kan komme tæt på, få fingrene ned i vandet og se og opleve. Både for den umiddelbare spænding og glæde, men også for at børnene får forståelse og interesse for livet i havet.

Også **ved klubhusklyngen** på Opfyldningen vil det være oplagt **at skabe og understøtte mulighed for marin formidling til både børn og voksne**, idet der kan skabes synergi mellem de forskellige foreninger og frivillige aktører som vil få plads i området.

Stenrev og delvis opfyldning (hævning af bunden) i havnebassinerne giver flere levesteder, forudsat at vandkvaliteten er i orden. Derudover bør der **opad de lodrette betonkanter langs bassinerne laves ujævne flader** med sten eller genbrugte beton stykker, så der også kommer levesteder der. (Da de ujævne flader skal være under vandoverfladen, behøver det ikke at ændre det visuelle indtryk af en kajkant, ligesom siderne selvfølgelig kan laves så folk, der falder i kan komme op igen.)

Strategien om **'Bynatur af høj kvalitet' bør gælde både under vandet og på land**. Men begge steder forudsætter det at kvalitetsbegrebet præciseres. Kvalitetsangivelserne bør være forskningsbaserede og følge standarder for bynatur, så bynaturen på Aarhus Ø kan sammenlignes med bynatur i andre nordeuropæiske kystbyer.

I visionsplanen står der: *"For at opnå bynaturens sociale, sanselige og biologiske effekt skal intensitet og kvalitet prioriteres"* (s.34). Det er DN meget enig i. Men det kræver også plads til bynaturen, dvs. at areal til bynaturen skal prioriteres, og det indebærer at **en væsentlig del af det befæstede areal skal omdannes til jord eller grus til vegetation**.

Teksten fortsætter *"... Klimarobust og lokalt tilpasset vegetation med hjemmehørende arter vil tilsammen med stor variation i terræn, jordtyper, fugtighed og artsrigdom sikre biodiversitet i bynaturen. De større grønne byrum fungerer som levested for byen insekter og andre dyrearter, og når de gennem grønne korridorer vil arterne kunne sprede sig."* (s.34)

Hvis det skal blive til virkelighed må de veje, fortove og pladser der nu er domineret af belægning med mindre afgrænsede bede omvendt domineres af bevoksning med stier og smalle veje. Og der skal være volde og høje som giver varierende mikroklima til gavn for biodiversitet og flere sanseoplevelser. Grus og mager jord der måtte være på stedet skal udnyttes som voksested for de trængte arter, der vokser på næringsfattig jord. **Bevoksning på bekostning af belægning** bør gælde på Bernhard Jensens Boulevard, Jette Tikøbs Plads og Dagmar Petersens Gade, men også de på øvrige veje og byrum, hvor der ikke er helt særlige behov, fx at kunne trække både op. I særdeleshed bør det gælde på de nye forbindelsesveje og pladser der anlægges på Pier 3. Man kan her forestille sig **et byområde der fremstår meget mere som et grønt, tæt beplantet område end som en bebyggelse** qua forholdsvis brede forbindelser, åbne byrum, grønne facader, rigelig sol og læ, træer med trækroner, der giver skygge under hedebløjer og åbne vandløb, som leder vandet under kraftige regnskyl og gavner biodiversiteten.

Vigtigt for at opnå den sanselige effekt af bynaturen er også, at de **lodrette mure og facader bliver grønne** ved at plante tæt foran væggene, udnytte klatreplanter og mulighederne for bevoksning på altanerne. I den eksisterende bebyggelse på Pier 2, Pier 4 og på vestsiden af Bernhard Jensens Boulevard vil det kræve en indsats fra ejere og beboere og de der har erhvervslejemålene. Men det vil gøre bydelen meget mere attraktiv og sandsynligvis kunne lønne sig for ejerne af ejendommene. I den kommende bebyggelse på Pier 3 bør grønne facader og træer stilles som krav i lokalplanen sammen med de øvrige krav om bynatur og biodiversitet.

Udviklingen af Pier 3 har længe haft DN's opmærksomhed, i håbet om at man udnytter potentialet for etablering af natur i byrummet, på overgangen mellem land og vand. Planerne for et kommende nyt Naturhistorisk Museum på Pier 3 taler ind i denne mulighed og bør indgå som et definerende element i planlægning og udvikling af området.

Parken for enden af Pier 2, hvor der ikke er bebygget, skal fastholdes som grønt område med en styrkelse af stedets betingelser for biodiversitet og høje grad af borgerinvolvering.

Når visionerne realiseres er det vigtigt at **bynaturen i området overvåges systematisk** så man kan se om tilstanden faktisk bliver bedre både med hensyn til diversitet, antal individer og habitater – og at de kvadratmeter der er udlagt til bynatur ikke indskrænkes.

Udover den synlige natur, det man kan se med det blotte øje i byen og ved at se ned i vandet, er der også en **usynlig natur**, dybere i vandet og i form af mikroorganismer, under jordoverfladen, svampe mm. som også skal have plads, gode betingelser og ro til at udvikle sig som en del af hele bynaturen. Det indebærer blandt andet at anlæggene etableres med henblik på at kunne plejes uden at man skal rode op i jorden eller forstyrre livet i vandet.

Der er meget belysning på Aarhus Ø, både direkte og fra vinduer. Men kunstigt lys om natten forstyrrer planter, insekter og andre dyrs døgnrytme. Også i den henseende er mennesket et dyr. **Af hensyn både til beboerne og til dyre- og plantelivet i bynaturen bør belysningen i området kun rettes nedad mod stier og veje, og ikke mod bevoksningerne og**

vandet, men begrænses til det der er nødvendigt for at kunne færdes sikkert. Ligesom diffust lys, der bare lyser op bør undgås.

Omlægning og nyanlæg af byrum og forbindelseslinjer vil uvægerligt medføre belastning af klimaet i anlægsfasen. Men hvor stor belastningen bliver, afhænger af konkret hvilke løsninger og metoder der vælges. DN understreger at anlægsarbejde bør laves med så begrænset klimabelastning som mulig og foreslår at supplere **visionen for byrum og forbindelseslinjer på Aarhus Ø** med en bestræbelse på at den **skal være klimaneutral**. Eksempelvis ved at anvende og genbruge materialer på stedet.

Anlægsarbejde kan også gøre skade på biodiversitet andre steder ved produktion af materialer mv. DN opfordrer derfor til at stille krav til de virksomheder, der skal udføre arbejdet om at minimere deres indvirken på tab af biodiversitet i egen drift og indirekte i deres værdikæder, så den biodiversitet der opnås i bynaturen på Aarhus Ø ikke er på bekostning af biodiversitet andre steder. Men at det **også samlet set i et globalt perspektiv giver mere og bedre natur**¹.

På vegne af bestyrelsen for DN Aarhus
Anne Lund, tovholder i Bynatur-gruppen

¹ Se evt. Miljøministeriet og Erhvervsstyrelsen:

<https://virksomhedsguiden.dk/content/temaer/baeredygtig-omstilling/ydelser/hvordan-kan-din-virksomhed-arbejde-med-biodiversitet/2bb72bf2-c67b-4456-a75a-e712925b8acb/>